

ΑΝΩΝΥΜΟΥ

διαμαρτυρία
ενωπιον των ελευθεριακων
του παρόντος & του μελλοντος
για τους συμβιβασμους του 1937

ΑΝΩΝΥΜΟΥ

Διαμαρτυρία ἐνώπιον τῶν
ἐλευθεριακῶν τοῦ παρόντος
καί τοῦ μέλλοντος γιά τούς
συμβιβασμούς τοῦ 1937

Μετάφραση:
Γιῶργος - Πατρίκιος
Βελιανίτης

μικρός

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ: Διαμαρτυρία ενώπιον των ελευθεριακών
του παρόντος και του μέλλοντος για τους
συμβιβασμούς του 1937

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Γιώργος - Πατρίκιος Βελιανίτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ
Ζωοδόχου Πηγής 17 Αθήνα
τηλ. 36.39.980

Είμαι ένας απ' αυτούς που απελευθερώθηκαν απ' τὸ *San Miguel De Los Reyes*, φρικαλέο κάτεργο που ἔστησε ἡ μοναρχία γιὰ νὰ θάψει ζωντανούς τούς ἄνδρες, που δέν ἦταν δειλοί καὶ δέν υποτάχθηκαν ποτέ στούς ἀχρείους νόμους που ἐπέβαλαν οἱ ἰσχυροὶ ἐνάντια στούς καταπιεσμένους. Μὲ οδήγησαν ἐκεῖ, ὅπως καὶ τόσοσους ἄλλους, γιὰτί ξέπλυνα μιά ντροπή, γιὰτί ἐξεγέρθηκα ἐνάντια στούς ἐξευτελισμούς, θύμα τῶν ὁποίων ἦταν ἓνα ολόκληρο χωριό: μ' ἄλλα λόγια, γιὰτί σκότωσα ἓναν "κάσικο".*

Εἶμωνα νέος, ὅπως νέος εἶμαι καὶ τώρα, μιάς καὶ στοὶ κάτεργο μπήκα στὰ εικοσι-τρία μου χρόνια καὶ βγήκα στὰ τριαντα-τέσσερα, ὅταν οἱ σύντροφοι ἀναρχικοὶ ἀνοιξαν τίς πόρτες. Ἐντεκα χρόνια καταδικασμένος στοὶ μαρτύριο νὰ μὴν εἶμαι ἄνθρωπος ἀλλὰ ἀντικείμενο, ἓνα νοῦμερο.

Μαζὶ μου βγήκαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, που εἶχαν ἐξ ἴσου υποφέρει καὶ ἦταν τὸ ἴδιο στιγματισμένοι απ' τὴν κακὴ μεταχείριση, τὴν ὁποία εἶχαν υποστεί απ' ὅταν γεννήθηκαν. Ὁρισμένοι απ' αυτούς, μόλις πάτησαν τὸ λιθόστρωτο, σκόρπισαν στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα· οἱ υπόλοιποι ἐνωθήκαμε μὲ τούς ἀπελευθερωτὲς μας, που μᾶς μεταχειρίσθηκαν σάν φίλους καὶ μᾶς ἀγάπησαν σάν ἀδελφούς. Μ' αυτούς

* Φεουδάρχης, μεγαλοτσιφλικός. (Σ. τ. Μ.)

σχηματίσαμε σιγά-σιγά "τή Σιδηρά Φάλαγγα". Μ' αυτούς επιτεθήκαμε ταχύτατα στους στρατώνες και υποχρεώσαμε τούς επικίνδυνους εθνοφρουρούς νά παραδώσουν τά όπλα. Μ' αυτούς απωθήσαμε, μετά από σκληρές μάχες, τούς φασίστες ώς τίς κορυφές τών βουνών, εκεί όπου βρίσκονται ακόμα και τώρα. Συνηθισμένοι νά παίρνουμε ο,τιδήποτε είχαμε ανάγκη, νά καταδιώκουμε τό φασίστα, κατασχέσαμε απ' αυτόν τά εφόδια και τά όπλα. Τραφήκαμε γιά ένα ολόκληρο διάστημα μ' αυτά που μάς πρόσφεραν οι χωρικοί· οπλισθήκαμε, χωρίς κανέναν νά μάς δωρίσει ούτε ένα όπλο, μ' ό,τι αποσπάσαμε μέ τή δύναμη τών χεριών μας απ' τούς στασιαστές στρατιωτικούς. Τό όπλο που κρατάω στά χέρια μου και χαϊδεύω, αυτό που μέ συντροφεύει απ' όταν εγκατέλειψα τό μοιραίο κάτεργο, ανήκει σέ μένα, είναι δικό μου αγαθό. Άν πήρα σάν άνδρας αυτό πούχω στά χέρια μου, μέ τόν ίδιο τρόπο είναι δικά μας, απολύτως δικά μας, σχεδόν όλα όσα οι σύντροφοί μου έχουν στά δικά τους χέρια.

Κανέναν, ή σχεδόν κανέναν, δέν νοιάσθηκε ποτέ γιά μάς. Η κατάπληξη τών αστών βλέποντάς μας νά εγκαταλείπουμε τό κάτεργο, όχι μόνο δέν έπαψε νά υπάρχει αλλά και εξαπλώθηκε σ' όλο τόν κόσμο, μέχρι αυτή τή στιγμή· έτσι ώστε αντί νά μάς εκτιμήσουν, νά μάς υποστηρίξουν και νά μάς βοηθήσουν, μάς μεταχειρίσθηκαν σάν ληστές, μάς κατηγορήσαν ότι είμαστε ανεξέλεγκτοι: επειδή δέν υποτάσσουμε τό ρυθμό τής ζωής μας, που τήν θελήσαμε και τήν θέλουμε ελεύθερη, στίς ηλίθιες ιδιοτροπίες ορισμέ-

νων που, απ' τή στιγμή που βρέθηκαν σ' ένα υπουργείο ή σέ μιá επιτροπή, θεώρησαν τούς εαυτούς τους – ανόητα και αλαζονικά – ιδιοκτήτες τών ανθρώπων· επειδή, απ' τά χωριά που περάσαμε, αφού αποσπάσαμε απ' τόν φασίστα τήν ιδιοκτησία του, αλλάξαμε τό σύστημα ζωής, εκμηδενίζοντας τούς θηριώδεις “κάσικους” που κατατυραννούσαν ολάκερη τήν ύπαρξη τών αγροτών αφού πρώτα τούς είχαν κατακλέψει, και ξαναδίνοντας τόν πλούτο στά χέρια τών μόνων που μπόρεσαν νά τόν δημιουργήσουν, στά χέρια τών εργαζομένων.

Κανένας, κι αυτό μπορώ νά τό διαβεβαιώσω, κανένας δέν θά μπορούσε νά συμπεριφερθεί καλύτερα από μάς τούς ανεξέλεγκτους, τούς ληστές, τούς φυγάδες τού κάτεργου, στους στερημένους, τούς φτωχούς, σ' αυτούς που όλη τους τή ζωή βρέθηκαν λεηλατημένοι και κατατρεγμένοι. Κανένας, κανένας – και προκαλώ τόν οποιονδήποτε νά μέ διαψεύσει – δέν υπήρξε ποτέ πιό φιλόστοργος και πιό περιποιητικός μέ τά παιδιά, τίς γυναίκες και τούς γέρους. Κανένας, απολύτως κανένας, δέν μπορεί νά κατακρίνει αυτή τή Φάλαγγα που, μόνη, βοήθητη και, πρέπει μάλιστα νά πούμε, παρεμποδιζόμενη, βρέθηκε απ' τήν αρχή στήν πρωτοπορία. Κανένας, δέν μπορεί νά τήν κατηγορήσει για έλλειψη αλληλεγγύης ή για δεσποτισμό, για αδράνεια ή για ανανδρία όταν επρόκειτο νά πολεμήσει, ή για αδιαφορία πρós τόν χωρικό είτε για έλλειψη επαναστατικού πνεύματος, εφ' όσον η τόλμη και η

γενναιότητα στον αγώνα υπήρξε ο κανόνας μας, η ευγένεια απέναντι στον ηττημένο ο νόμος μας, η ειλικρίνεια με τ' αδέρφια μας τό έμβλημά μας και η καλοσύνη κι ο σεβασμός τά κριτήρια με τά οποία κύλησε όλη μας η ζωή.

Γιατί πλέξανε γύρω από μάς αυτόν τόν σκοτεινό θρύλο; Πρός τί αυτή η ανόητη λύσσα νά μάς δυσφημίσουν, τή στιγμή που η δυσφήμισή μας — που εξάλλου δέν είναι και δυνατή — δέν θά έκανε τίποτ' άλλο απ' τό νά προξενήσει ζημιά στην επαναστατική υπόθεση και στον ίδιο τόν πόλεμο;

Υπάρχει — εμείς, οι άνδρες του κάτεργου, που υποφέραμε περισσότερο απ' τόν καθένα πάνω στή γή, τό ξέρουμε πολύ καλά — υπάρχει, λέω, στην ατμόσφαιρα μιá άκρατη αστικοποίηση. Ο ψυχή τε και σώματι αστός, που είναι ό,τι τό πιο μέτριο και δουλικό υπάρχει, τρέμει στην ιδέα μήπως χάσει τήν ησυχία του, τό πούρο του και τόν καφέ του, τίς ταυρομαχίες του, τό θέατρό του και τίς εκπορνευμένες σχέσεις του. Και όταν άκουγε νά λέγεται κάτι για τήν Φάλαγγα, γι' αυτή τή Σιδηρά Φάλαγγα, τό στήριγμα τής Επανάστασης στή γή του λεβάντε, ή όταν μάθαινε ότι η Φάλαγγα ανάγγελλε τήν κάθοδό της στην *Valencia*, έτρεμε σά φύλλο απ' τόν φόβο του, καθώς σκεπτόταν ότι η Φάλαγγα θά τόν αποσπούσε απ' τή ζωή τών άθλιων απολαύσεών του: Ο αστός — υπάρχουν αστοί διαφορετικών τάξεων και σέ πολλές θέσεις — έπλεκε χωρίς ανάπαυλα, με τό νήμα τής συ-

κοφαντίας, τόν σκοτεινό θρύλο μέ τόν οποίο μάς φιλοδώρησε. Γιατί τόν αστό, καί μόνο τόν αστό, μπόρεσαν καί μπορούν ακόμα νά βλάψουν οι δραστηριότητες μας, οι εξεγέρσεις μας καί οι ασυγκράτητες επιθυμίες που παρασέρνουν τρελά τις καρδιές μας, η επιθυμία τού νάμαστε ελεύθεροι σάν τούς αετούς στίς πιό ψηλές κορφές ή σάν τά λιοντάρια στήν καρδιά τού δάσους.

Ακόμα καί αδελφοί μας, που υπέφεραν μαζί μέ μάς στούς κάμπους καί στά εργαστήρια, που η μπουρζουαζία τούς εκμεταλλεύθηκε αναξιοπρεπώς ακόμα κι αυτοί άρχισαν νά διαδίδουν τούς φριχτούς της φόβους καί έφθασαν ως τό σημείο νά πιστέψουν – επειδή τούς τό είπαν κάποιοι που θεώρησαν ότι ήταν συμφέρον τους νά είναι αρχηγοί – πως εμείς, οι άνδρες που αγωνιζόμασταν στή Σιδηρά Φάλαγγα, είμασταν ληστές καί άκαρδοι. Έτσι, ένα μίσος που πολλές φορές έφθασε στήν ωμότητα καί τόν ανθρωποκτόνο φανατισμό, έσπειρε πέτρες στό διάβα μας εμποδίζοντας έτσι τήν προέλασή μας εναντίον τού φασισμού.

Μερικές νύχτες, απ' αυτές τις σκοτεινές νύχτες όπου, μέ τ' όπλο στό χέρι καί τ' αυτί τεντωμένο στίς ενέδρες, προσπαθούσα νά διεισδύσω στά βάθη τής γειτονικής περιοχής καθώς επίσης καί στά μυστήρια τών πραγμάτων, δέν έβρισκα άλλο φάρμακο, όπως καί στούς εφιάλτες, απ' τό νά βγαίνω έξω απ' τό καταφύγιό μου, όχι γιά νά ξεμουδιάσω τά μέλη μου, που είναι ατσαλένια γιατί έχουν περάσει απ' τή δοκι-

μασία τού χρόνου, αλλά για νά σφίξω μέ μεγαλύτερη λύσσα τὸ ὄπλο μου, νιώθοντας τήν ἀνάγκη νά πυροβολήσω ὄχι μόνο τόν εχθρό πούταν κρυμμένος τὸ λιγότερο εκατὸ μέτρα μακριά ἀπὸ μένα, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τόν ἄλλο εχθρό, αὐτὸν που δὲν ἐβλεπα, αὐτὸν που κρυβόταν δίπλα μου καὶ που δίπλα μου βρίσκεται σκόμα καὶ τώρα, αὐτὸν που μέ φωνάζει σύντροφο ἐνῶ μέ εξαπατά, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἀπάτη πιὸ ἀνανδρη ἀπ' αὐτὴ που τρέφεται μέ προδοσίες. Ἐνιωθα τήν ἀνάγκη νά κλάψω καὶ νά γελάσω, νά τρέξω ἀνάμεσα στὰ χωράφια φωνάζοντας καὶ νά πνίξω λαιμούς μέ τὰ σιδερένια μου δάκτυλα, μέ τόν ἴδιο τρόπο που στραγγάλισα μ' αὐτὰ τόν ἀποτρόπαιο "κάσικο", ν' ανατινάξω αὐτὸν τὸν ἄθλιο κόσμο ὥστε νά μὴ μείνουν παρά ερείπια, αὐτὸν τὸν κόσμο ὅπου εἶναι τόσο δύσκολο νά βρεῖς τρυφερά χέρια που νά σκουπίσουν τὸν ἰδρώτα σου καὶ νά σταματήσουν τὸ αἶμα που τρέχει ἀπ' τίς πληγές σου ὅταν, κουρασμένος καὶ πληγωμένος, γυρνᾷς ἀπ' τὴ μάχη.

Πόσες καὶ πόσες νύχτες, συγκεντρωμένοι καθῶς εἴμασταν ὅλοι μαζί, μιὰ χούφτα ἄνδρες, δὲν μιλοῦσα στοὺς συντρόφους μου τοὺς αναρχικοὺς γιὰ τοὺς κόπους μου καὶ τοὺς πόνους μου, βρίσκοντας ἐκεῖ – μέσα στὴν τραχύτητα τοῦ βουνού, ἀπέναντι ἀπ' τὸν εχθρό που μᾶς παραφύλαγε – μιὰ φιλικὴ φωνὴ καὶ χέρια στοργικά που μ' ἔκαναν ν' ἀγαπήσω ξανά τὴ ζωὴ! Τότε λοιπόν, ὅλο τὸν πόνο, ὅλο τὸ παρελθόν, ὅλη τὴ φρικαλεότητα καὶ τοὺς βασανισμοὺς που εἶ-

χαν στιγματίσει τό κορμί μου, τά πέταγα στόν άνεμο σάν ν' ανήκαν σ' άλλες εποχές, και αφηνόμουν μέ χαρά στά περιπετειώδη όνειρα, διακρίνοντας μέσα στόν πυρετό τής φαντασίας έναν κόσμο διαφορετικό απ' αυτόν πούχα ζήσει, αλλά που τόν επιθυμούσα' έναν κόσμο διαφορετικό απ' αυτόν που έζησαν οι άνθρωποι και που είμαστε πολλοί που τόν ονειρευθήκαμε. Κι ο καιρός, περνούσε για μένα σάν νά πέταγε και η κούραση δέν μ' άγγιζε και ο ενθουσιασμός μου διπλασιαζόταν και μ' έκανε τολμηρό και μ' έσπρωχνε νά βγαίνω απ' τά χάράματα για αναγνώριση, για ν' ανακαλύψω τόν εχθρό, και όλ' αυτά ... για ν' αλλάξει η ζωή. Για νά δώσουμε έναν άλλο ρυθμό σ' αυτή τή ζωή, τήν δική μας' για νά μπορούν οι άνθρωποι, κι εγώ ανάμεσά τους, νάναι αδέλφια' για νά σπαρθεί στη γή, έστω και για μιá μόνο φορά, η χαρά που αναβλύζει απ' τά στήθια μας' για νά μπορέσει η Επανάσταση, αυτή η Επανάσταση που ήταν ο πόλος και τό έμβλημα τής Σιδηράς Φάλαγγας, νά γίνει σύντομα τετελεσμένο γεγονός.

Τά όνειρά μου διασκορπίζονταν σάν τά λεπτά άσπρα σύννεφα που πέρναγαν από πάνω μας, στό βουνό, και ξαναγύριζα στις απογοητεύσεις μου για νά ξαναβρώ κάποια άλλη φορά, τή νύχτα, τις χαρές μου. Μ' αυτό τόν τρόπο, μέσα από κόπους και χαρές, άγχη και κλάματα, πέρασα τή ζωή μου, ζωή ευτυχισμένη μέσα στους κινδύνους, άν τήν συγκρίνει κανείς μ' αυτή τή σκοτεινή και άθλια ζωή τού σκοτεινού και άθλιου κά-

τεργου.

Αλλά μιά μέρα – ήταν μιά γκριζα και θλιμμένη μέρα – έφθασε στις κορυφές του βουνού τό νέο, σάν παγωμένος άνεμος που πηρουιιάζει τή σάρκα: “Πρέπει νά στρατιωτικοποιηθούμε”. Αυτό τό νέο ήταν σάν φονικό μαχαίρι που μέ ξέσχισε και ένιωσα εκ τών προτέρων τήν αγωνία που νιώθουμε και τώρα. Τίς νύχτες, μέσα στό καταφύγιο, επανελάμβανα στόν εαυτό μου τό νέο: “Πρέπει νά στρατιωτικοποιηθούμε...”

Δίπλα μου, ξαγρυπνώντας ενώ ξεκουραζόμουν, άν και δέν μπορούσα νά κοιμηθώ, βρισκόταν ο αντιπρόσωπος τής ομάδας μου, που θά γινόταν στό εξής υπολοχαγός και λίγα μέτρα πιό πέρα κοιμόταν κάτω από έδαφος, μέ τό κεφάλι πάνω σέ μιά στίβα από βόμβες, ο αντιπρόσωπος τής εκατονταρχίας μου, που θά γινόταν λοχαγός ή συνταγματάρχης. Εγώ ... θά συνέχιζα νά είμαι εγώ, τό παιδί του κάμπου, εξεγερμένος ως τόν θάνατο. Δέν θέλησα και δέν θέλω νάχω ούτε σταυρούς, ούτε γαλόνια, ούτε και νά δίνω διαταγές. Είμαι έτσι όπως είμαι, ένας χωρικός που έμαθε νά διαβάζει στή φυλακή, που γνώρισε από κοντά τόν πόνο και τόν θάνατο, που ήταν αναρχικός χωρίς νά τό ξέρει και που τώρα, γνωρίζοντάς το, είναι πιό αναρχικός από τότε που σκότωσε γιά νάναι ελεύθερος.

Αυτή η μέρα, αυτή ακριβώς η μέρα, που έπεσε απ' τίς κορυφές του βουνού, σάν παγωμένος άνεμος, τό

μακάβριο νέο που μου κατασπάραξε τήν ψυχή, θά μου μείνει αξέχαστη, όπως καί τόσες άλλες μέρες τής πονεμένης μου ζωής. Εκείνη η μέρα ... Αχ!

Πρέπει νά στρατιωτικοποιηθούμε!

Η ζωή διδάσκει τούς ανθρώπους περισσότερο απ' όλες τίς θεωρίες, περισσότερο απ' όλα τά βιβλία. Αυτοί που θέλουν νά μεταφέρουν στήν πρακτική όσα έμαθαν από άλλους στηριζόμενοι στά βιβλία, σφάλουν' αυτοί που μεταφέρουν στά βιβλία όσα έμαθαν μέσα στό λαβύρινθο τής ζωής, μπορούν ίσως νά κάνουν ένα μνημειώδες έργο. Είναι ξεχωρα πράγματα τό όνειρο καί η πραγματικότητα. Είναι καλό κι ωραίο νά ονειρεύεσαι, γιατί τό όνειρο έρχεται σχεδόν πάντα πριν απ' αυτό που πρέπει νά γίνει' αλλά τό υπέροχο είναι νά καταστήσεις τή ζωή όμορφη, νά κάνεις τή ζωή, συγκεκριμένα, ένα όμορφο έργο.

Γιά μένα η ζωή κύλησε πολύ γρήγορα. Δέν γεύτηκα τή νιότη που, όπως λένε τά βιβλία, είναι χαρά, γλύκα καί καλοπέραση. Στό κάτεργο δέν γνώρισα παρά τόν πόνο. Νέος στήν ηλικία, είμαι τώρα ένας γέρος απ' όλα αυτά που έζησα, απ' όσα έκλαψα, απ' όσα υπέφερα. Γιατί στό κάτεργο δέν γελάς σχεδόν ποτέ' στό κάτεργο, είτε βρίσκεσαι κάτω απ' τή στέγη είτε κάτω απ' τόν ουρανό, πάντα κλαίς.

Διαβάζω ένα βιβλίο μέσα σ' ένα κελί, χωρίς καμιά ανθρώπινη επαφή, σημαίνει ονειρεύομαι. Νά διαβάσεις τὸ βιβλίο τῆς ζωῆς ὅταν στὸ παρουσιάζει ανοιχτό, σ' οποιαδήποτε σελίδα, ὁ δεσμοφύλακας που σέ κατασκοπεύει, σημαίνει νά έρχεσαι σ' επαφή μέ τήν πραγματικότητα.

Διάβασα κάποια μέρα – δέν θυμάμαι οὔτε τὸ μέρος, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα – ὅτι ὁ συγγραφέας δέν μπορούσε νά σχηματίσει μιὰ ακριβῆ ιδέα γιά τήν σφαιρικότητα τῆς Γῆς ἂν δέν τήν εἶχε προηγουμένως διατρέξει, μετρήσει, ψηλαφίσει' δηλαδή ανακαλύψει. Ένας τέτοιος ισχυρισμός μού εἶχε φανεί τότε γελοῖος. Αυτή ὅμως ἡ μικρή φράση ἔμεινε τόσο βαθιά εντυπωμένη μέσα μου που, καμιά φορά, στοὺς αναγκαστικούς μου μονόλογους μέσα στή μοναξιά τοῦ κελιοῦ, τήν σκεπτόμουν. Μέχρις ὅτου μιὰ μέρα, σά ν' ανακάλυπτα κι ἐγώ μέ τή σειρά μου κάτι τὸ θαυμαστό που ὡς τότε παρέμενε ἄγνωστο στοὺς υπόλοιπους ἀνθρώπους, αἰσθάνθηκα τήν ικανοποίηση ὅτι ἀνακάλυψα ἐγώ ὁ ἴδιος τήν σφαιρικότητα τῆς Γῆς. Εκείνη τήν ἡμέρα, ὅπως κι ὁ συγγραφέας τῆς φράσης, διέτρεξα, μέτρησα, ψηλάφισα τὸν πλανήτη, ἐνῶ τὸ φῶς συγχεόταν, στή φαντασία μου, μέ τήν εἰκόνα τῆς Γῆς που περιστρέφεται σέ ἀπειρους χώρους, μέρος κι αὐτὴ τῆς καθολικῆς ἀρμονίας τῶν κόσμων.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει καί μέ τὸν πόνο. Πρέπει νά τὸν ζυ-

γίσεις, νά τόν μετρήσεις, νά τόν ανακαλύψεις, γιά ν' αποκτήσεις μιá σαφή ιδέα τού τί είναι. Δίπλα μου, καθώς έσερνα μιá άμαξα πάνω στήν οποία άνθρωποι είχαν κουρνιασει, τραγουδώντας και διασκεδάζοντας, είδα άλλους ανθρώπους που, ακριβώς όπως κι εγώ, εκτελούσαν χρέη μουλαριού. Και δέν υπέφεραν και δέν διαμαρτύρονταν από 'κει κάτω' κι έβρισκαν δίκαιο και λογικό νά κρατούν εκείνοι, μιá κι ήταν αφέντες, τά γκέμια και νά φουχτώνουν τό μαστίγιο, και τό ίδιο λογικό και δίκαιο νά τούς χαράζει τ' αφεντικό τό πρόσωπο μέ τό μαστίγιο. Σά ζώα χλιμίντριζαν, χτυπούσαν τή γή μέ τίς οπλές τους κι έφευγαν καλπάζοντας. Και μετά, ώ! σαρκασμός, αφού τούς ξέζευαν, αυτοί έγλυφαν σάν σκλάβοι-σκυλιά τό χέρι που τούς μαστίγωνε.

Όλοι όσοι ταπεινώθηκαν, θίχτηκαν, προσβλήθηκαν' όλοι όσοι ένωσαν σάν τά πιό δυστυχημένα όντα τής γής αλλά και τά πιό ευγενικά, τά καλύτερα, τά πιό ανθρώπινα' όλοι όσοι ένωσαν δυστυχημένοι και ταυτόχρονα ευτυχημένοι και δυνατοί' όλοι όσοι δέχθηκαν στήν πλάτη και στό πρόσωπο, απροειδοποίητα και χωρίς λόγο — έτσι, γιά τήν απλή απόλαυση τού νά βλάπτεις και νά ταπεινώνεις — τήν παγωμένη γροθιά τού κτήνους τών κάτεργων' όλοι όσοι σύρθηκαν στήν απομόνωση γιά ανταρσία και εκεί σκαμπιλίστηκαν και ποδοπατήθηκαν, ακούγοντας τά κόκκαλά τους νά σπάνε και βλέποντας τό αίμα τους νά κυλάει μέχρι νά πέσουν σάν μάζα στό έδαφος' όλοι όσοι υπέφεραν

τά βασανιστήρια που επιβάλλουν άλλοι άνθρωποι, όλοι όσοι ένιωσαν σέ τέτοιες στιγμές υποχρεωτικά αδύναμοι και καταράστηκαν και βλαστήμησαν γι' αυτό, — πράγμα που σημαίνει ότι άρχισαν νά συγκεντρώνουν τις δυνάμεις τους για μία άλλη φορά — όλοι όσοι, τήν ώρα που υφίσταντο τήν τιμωρία ή τήν προσβολή, συνειδητοποιήσαν τήν αδικία τής τιμωρίας και τό αίσχος τής προσβολής και προσπάθησαν, αφού είχαν υποστεί όλα αυτά, νά δώσουν ένα τέλος στό προνόμιο νά παραχωρείται σέ ορισμένους η δυνατότητα νά τιμωρούν και νά προσβάλλουν' τέλος, όλοι όσοι, όντας αιχμάλωτοι στή φυλακή ή αιχμάλωτοι στόν κόσμο, κατάλαβαν τήν τραγωδία τής ζωής τών ανθρώπων που είναι καταδικασμένοι νά υπακούουν σιωπηλά και τυφλά στις διαταγές που παίρνουν. Όλοι αυτοί μπόρεσαν νά γνωρίσουν τό βάθος τού πόνου, τό φρικτό σημάδι που ο πόνος αφήνει σ' αυτούς που ήπιαν, ψηλάφισαν, ανάσαναν τόν πόνο τής σιωπής και τής υποταγής. Νά επιθυμείς νά μιλήσεις και νά κρατιέσαι σιωπηλός, νά επιθυμείς νά τραγουδήσεις και νά παραμένεις βουβός, νά επιθυμείς νά γελάσεις και νάσαι καταναγκασμένος νά πνίξεις τό γέλιο σου, νά επιθυμείς ν' αγαπήσεις και νάσαι καταδικασμένος νά κολυμπάς μέσα στή λάσπη τού μίσους!

Πέρασα απ' τόν στρατώνα κι εκεί έμαθα νά μισώ. Πέρασα απ' τό κάτεργο κι εκεί, μέσα στά δάκρυα και τόν πόνο, έμαθα — παράξενο αυτό —, έμαθα ν' αγαπάω, ν' αγαπάω μέ ένταση.

Στόν στρατώνα έφθασα στό σημείο νά χάσω τήν προσωπικότητά μου· τόσο σκληρή ήταν η μεταχείριση που μου έκαναν, γιατί ήθελαν νά μου εμψυήσουν μιá βλακώδη πειθαρχία. Στή φυλακή, μέσα από πολυάριθμους αγώνες, ξαναβρήκα τήν προσωπικότητά μου, εξεγειρόμενος κάθε φορά και περισσότερο ενάντια σ' όλα όσα μου επέβαλαν. Άλλοτε είχα μάθει νά μισώ όλες τίς ιεραρχίες, απ' τόν χαμηλότερο ως τόν ψηλότερο βαθμό, αλλά στή φυλακή, μέσα στόν πιό καταθλιπτικό πόνο, έμαθα ν' αγαπάω τούς κακότυχους, τ' αδέλφια μου, ενώ διατηρούσα καθαρό και διαυγές αυτό τό μίσος γιά τήν ιεραρχία, μέ τό οποίο είχα τραφεί στόν στρατώνα. Φυλακές και στρατώνες είναι τό ίδιο πράγμα: δεσποτισμός και ελεύθερη εξάσκηση τής κακής φύσης ορισμένων, πρός οδύνη όλων. Όπως ο στρατώνας τίποτα δέν μπορεί νά διδάξει που νά μήν είναι βλαβερό γιά τήν φυσική και πνευματική υγεία, έτσι και η φυλακή τίποτα δέν μπορεί νά διορθώσει.

Μ' αυτά τά κριτήρια και μ' αυτή τήν εμπειρία — εμπειρία που απέκτησα διότι η ζωή μου βυθίστηκε στόν πόνο —, όταν άκουσα ότι στους πρόποδες των βουνών άρχισε νά περιφέρεται η διαταγή τής στρατιωτικοποίησης, ένιωσα τό είναι μου νά καταρρέει, γιατί είδα ξεκάθαρα ότι θά πέθαινε μέσα μου ο τολμηρός γκερριλλέρο τής Επανάστασης και θά συνέχιζα νά ζώ αυτή τή ζωή που, στόν στρατώνα και στή φυλακή, απογυμνώνεται από κάθε προσωπικό στοιχείο, γιά νά κατακυλήσω ακόμα μιá φορά στήν άβυσσο τής υποταγής,

στόν ζωώδη υπονοβιασμό όπου οδηγεί η πειθαρχία τού στρατώνα καί τής φυλακής, που είναι τὸ ἴδιο πράγμα. Σφίγγοντας μέ λύσσα τὸ ὄπλο μου, κοιτάζοντας μέσα ἀπ' τὸ καταφύγιό μου τὸν ἐχθρὸ καί τὸν "φίλο", κοιτάζοντας μπρὸς καί πίσω ἀπ' τίς γραμμές, ξεστόμισα μιὰ κατάρρα ὅμοια μ' ἐκείνες που ξεστόμιζα ὅταν, ἐξεγερμένο, μέ οδηγούσαν στὸ μπουντρούμι, καί ἄφησα νὰ κυλήσει ἓνα δάκρυ ὅμοιο μ' ἐκεῖνα που μοῦ ξέφευγαν τότε, ὅταν κανεὶς δέν μπορούσε νὰ τὰ δεῖ, γιὰ νὰ καταμετρήσω τὴν ἀδυναμία μου. Κι ἐβλεπα ξεκάθαρα ὅτι οἱ υποκριτὲς που εὐχονται νὰ μετατρέψουν τὸν κόσμο σ' ἓναν στρατώνα καί μιὰ φυλακή, εἶναι οἱ ἴδιοι, οἱ ἴδιοι, οἱ ἴδιοι που χθές, στὰ μπουντρούμια, ἔσπασαν τὰ κόκκαλά μας, σ' ἐμὰς, τοὺς ἀνθρώπους – τοὺς ἀνθρώπους.

Στρατῶνες ... κάτεργα ..., ζωὴ ἀνάξια καί ἀθλία.

Δέν μὰς κατανόησαν καί, ἐπειδὴ δέν μπορούσαν νὰ μὰς κατανοήσουν, δέν μὰς ἀγάπησαν. Ἀγωνισθήκαμε – τώρα οἱ ψεύτικες μετριοφροσύνες δέν ἔχουν πέραση, δέν οδηγοῦν πουθενά – αγωνισθήκαμε, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ὅσο λίγοι τὸ ἔκαναν. Ἡ θέση μας ἦταν πάντοτε στὴν πρώτη γραμμὴ τού πυρός, γιὰ τὸν ἀπλὸ λόγο ὅτι, στόν τομέα μας, ἀπ' τὴν πρώτη μέρα εἶμασταν οἱ μόνοι.

Γιὰ μὰς δέν υπήρξε ποτέ ἀνάπαυλα οὔτε ..., κι αὐτὸ εἶναι ἀκόμα χειρότερο, οὔτε μιὰ ευγενικὴ κουβέντα.

Καί οι μὲν καί οι δέ, καί οι φασίστες καί οι αντιφασίστες, ἀκόμα καί οι δικοί μας – τί ντροπή νιώσαμε! –, ὅλοι μὰς ἀντιμετώπισαν μὲ ἀντιπάθεια.

Δέν μὰς κατανόησαν. Ἦ, κάτι που εἶναι πιό τραγικό στό ἐσωτερικό αὐτῆς τῆς τραγωδίας που ζοῦμε, ἴσως εμεῖς δέν γίναμε κατανητοί. Κι αὐτό διότι εμεῖς, ἐπειδὴ εἶχαμε σηκώσει στίς πλάτες μας τὸ βᾶρος ὅλης τῆς περιφρόνησης κι ὅλης τῆς σκληρότητας αὐτῶν που βρέθηκαν, στή ζωῆ, ἀπ' τὴν πλευρά τῆς ἱεραρχίας, θελήσαμε νὰ ζήσουμε, ἀκόμα καί μέσα στὸν πόλεμο, μιὰ ζωῆ ἐλευθεριακῆ, ἐνῶ οι ἄλλοι, πρὸς δυστυχία τους ἀλλὰ καί πρὸς δική μας δυστυχία, ἀκολούθησαν τὸ ἄρμα τοῦ Κράτους, ζεύχθηκαν σ' αὐτό.

Αὐτὴ ἡ ἔλλειψη κατανόησης, που μὰς προκάλεσε ἀμέτρητα βᾶσανα, γέμισε τὸν δρόμο μας δυστυχίες. Δέν μὰς εἶδαν σάν ἓναν κίνδυνο μόνο οι φασίστες, που τοὺς μεταχειριζόμαστε ὅπως τὸ ἀξίζουν, ἀλλὰ κι αὐτοὶ που ονομάζονται ἀντιφασίστες καί που διαλαλοῦν τὸν ἀντιφασισμό τους τόσο που βραχνιάζουν. Αὐτὸ τὸ μῖσος που οἰκοδομήθηκε γύρω μας, οδήγησε σὲ οδυνηρές συγκρούσεις, που ἡ πιὸ ἀηδιαστικῆ, ἡ πιὸ αἰσχροῆ, αὐτὴ που σὲ οδηγεῖ νὰ πάρεις τὰ ὄπλα, ἐγίνε μέσα στὴν πόλη τῆς *Valencia*, ὅταν ἄρχισαν νὰ μὰς πυροβολοῦν οι “αὐθεντικοὶ κόκκινοι ἀντιφασίστες”. Λοιπὸν ... χμ! ... πρέπει νὰ ἀξαγάγουμε τὰ συμπεράσματά μας γι' αὐτὸ που αὐτὴ τῆ στιγμή κάνει ἡ ἀντεπανάσταση.

Η Ιστορία, που συλλέγει ότι καλό και ότι κακό οι άνθρωποι πράττουν, θά μιλήσει μιὰ μέρα.

Τότε η Ιστορία θά πεί ότι η Σιδηρά Φάλαγγα υπήρξε ίσως η μόνη στην Ισπανία που είχε μιὰ ξεκάθαρη αντίληψη τού πώς έπρεπε νά ναι η Επανάστασή μας. Η Ιστορία θά πεί επίσης ότι η Φάλαγγα ήταν αυτή που αντέταξε τήν μεγαλύτερη αντίσταση στην στρατιωτικοποίηση. Θά πεί εξάλλου ότι, λόγω ακριβώς αυτής τής αντίστασής της, υπήρξαν στιγμές που εγκαταλείφθηκε ολοκληρωτικά στή μοίρα της, μέσα στον αναβρασμό τού πολέμου, λές κι έπρεπε μονάδα έξι χιλιάδων ανδρών, εμπειροπόλεμων και αποφασισμένων νά νικήσουν ή νά πεθάνουν, νά εγκαταλειφθεί στον εχθρό γιά νά τήν εκμηδενίσει.

Πόσα πράγματα θά πεί η Ιστορία, και πόσα πρόσωπα, που θεωρούν τόν εαυτό τους ένδοξο, δέν θά γνωρίσουν παρά τήν απέχθεια και τις κατάρεις!

Η αντίστασή μας στην στρατιωτικοποίηση ήταν θεμελιωμένη στή γνώση που είχαμε αποκτήσει γιά τούς στρατιωτικούς. Η τωρινή αντίστασή μας θεμελιώνεται σ' αυτά που τώρα γνωρίζουμε γιά τούς στρατιωτικούς.

Ο επαγγελματίας στρατιωτικός σχημάτισε, τώρα

όπως και πάντα, εδώ όπως και στη Ρωσία, μιά κάστα. Αυτή είναι που διατάζει, ενώ στους άλλους δέν απομένει τίποτ' άλλο απ' τήν υποχρέωση νά υπακούουν. Ο επαγγελματίας στρατιωτικός μισεί μ' όλες του τίς δυνάμεις, κι ακόμα περισσότερο άν πρόκειται γιά συμπατριώτη του, αυτόν που θεωρεί κατώτερό του.

Εγώ ο ίδιος είδα — κοιτάζω πάντα τά μάτια τών ανθρώπων —, είδα έναν αξιωματικό νά τρέμει απ' τή λύσσα του ή απ' τήν αηδία του όταν, απευθυνόμενος σ' αυτόν, τού μίλησα στόν ενικό' και γνωρίζω σήμερα — ναι, ακόμα και σήμερα — παραδείγματα ταγμάτων που ονομάζονται προλεταριακά, και στά οποία τό σώμα τών αξιωματικών, που έχουν ήδη ξεχάσει τήν ταπεινή τους καταγωγή, δέν μπορεί νά επιτρέψει σ' έναν στρατιώτη νά τούς μιλάει στόν ενικό — ενάντια δέ σέ κάτι τέτοιο υπάρχουν σοβαρές ποινές.

Ο “προλεταριακός” Στρατός δέν απαιτεί μιά πειθαρχία που θά μπορούσε, από κάτω-κάτω, νά είναι η εκτέλεση τών πολεμικών διαταγών' απαιτεί τήν υποταγή, τήν τυφλή υπακοή, τόν εκμηδενισμό τής προσωπικότητας τού ανθρώπου.

Τό ίδιο πράγμα, τό ίδιο πράγμα όπως χθές που είμουνα στόν στρατώννα. Τό ίδιο πράγμα, τό ίδιο πράγμα μ' αργότερα που είμουνα στό κάτεργο.

Εμείς, μέσα στα χαρακώματα, ζούσαμε ευτυχισμένοι. Βλέπαμε βέβαια να πέφτουν γύρω μας σύντροφοι που άρχισαν μαζί μας αυτόν τον πόλεμο. Ξέρουμε, επιπλέον, ότι ανά πάσα στιγμή μιὰ σφαίρα μπορεί να μάζαφήσει ξαπλωμένους καταγής — είναι η ανταμοιβή που περιμένει ένας επαναστάτης —, αλλά ζούσαμε ευτυχισμένοι. Τρώγαμε όταν κάτι υπήρχε' όταν δέν υπήρχαν τρόφιμα νηστεύαμε. Καί είμασταν όλοι ευχαριστημένοι. Γιατί; Διότι κανείς δέν ήταν ανώτερος από κανέναν. Όλοι φίλοι, όλοι σύντροφοι, όλοι γκερριλλέρος τής Επανάστασης.

Ο αντιπρόσωπος τής ομάδας ή τής εκατονταρχίας δέν μάζα επιβαλόταν, αλλά ήταν εκλεγμένος από εμάς τούς ίδιους καί δέν ένιωθε σάν υπολοχαγός ή λοχαγός αλλά σάν σύντροφος. Οι αντιπρόσωποι τών Επιτροπών τής Φάλαγγας δέν υπήρξαν ποτέ συνταγματάρχες ή στρατηγοί, αλλά σύντροφοι. Μαζί τρώγαμε, μαζί πολεμούσαμε, μαζί γελάγαμε καί καθαριόμασταν. Για μεγάλο διάστημα δέν είχαμε κανέναν μισθό, όπως δέν είχαν ούτε κι αυτοί. Μετά, εμείς πήραμε δέκα πεσέτας' αυτοί πήραν καί παίρνουν τά ίδια, δέκα πεσέτας.

Τό μόνο πράγμα που εκτιμούμε είναι η ικανότητά τους, που είναι δοκιμασμένη, καί γι' αυτό τούς εκλέγουμε. Έγιναν αντιπρόσωποι μας στόν βαθμό που η αξία τους επιβεβαιώθηκε. Δέν υπάρχουν ιεραρχίες,

δέν υπάρχουν ανωτερότητες, δέν υπάρχουν αυστηρές διαταγές: υπάρχει συμπάθεια, στοργή, συντροφικότητα' ζωή ευτυχισμένη μέσα στις καταστροφές τού πολέμου. Μ' αυτό τόν τρόπο, μεταξύ συντρόφων, λέγοντας ότι πολεμάμε εξαιτίας κάποιου πράγματος καί για κάποιον σκοπό, ο πόλεμος αρέσει καί φθάνουμε μέχρι καί νά αποδεχόμαστε μέ χαρά τόν θάνατο. Αλλά όταν ξαναβρίσκεσαι ανάμεσα στους στρατιωτικούς, εκεί όπου τά πάντα είναι διαταγές καί ιεραρχία' όταν βλέπεις μέσα στό χέρι σου τόν θλιβερό μισθό, μέ τόν οποίο μέ κόπο μπορείς νά στηρίξεις τήν οικογένεια που άφησες πίσω σου, καί όταν βλέπεις τόν υπολοχαγό, τόν λοχαγό, τόν ταγματάρχη, τόν συνταγματάρχη νά τσεπώνουν καί τρεις, καί τέσσερεις, καί δέκα φορές περισσότερα από σένα, παρ' ότι δέν έχουν ούτε περισσότερο ενθουσιασμό, ούτε περισσότερες γνώσεις, ούτε περισσότερη παλικαριά απ' ότι εσύ, η ζωή σου γίνεται πικρή, γιατί βλέπεις ότι αυτό δέν είναι Επανάσταση, αλλά ο τρόπος μέ τόν οποίο ένας μικρός αριθμός επωφελείται μιάς θλιβερής κατάστασης, πράγμα που στρέφεται εις βάρος τού λαού.

Δέν ξέρω πώς θά ζήσουμε από δώ καί πέρα. Δέν ξέρω άν θά μπορέσουμε νά συνηθίσουμε τά προσβλητικά λόγια ενός δεκανέα, ενός λοχία ή ενός υπολοχαγού. Δέν ξέρω άν θά μπορέσουμε, έχοντας ήδη νιώσει, μέ πληρότητα, άνθρωποι, νά δεχθούμε νά γίνουμε υποτακτικά ζώα, γιατί εκεί οδηγεί η πειθαρχία κι αυτό αντιπροσωπεύει η στρατιωτικοποίηση.

Είναι σίγουρο ότι δέν θά μπορέσουμε, θά μάς είναι εντελώς αδύνατο νά αποδεχθούμε τόν δεσποτισμό καί τήν κακομεταχείριση, γιατί πρέπει νά μὴν εἶσαι διόλου ἄνθρωπος γιά νά μπορέσεις, ἔχοντας ἓνα ὄπλο στό χέρι σου, νά ανεχθεῖς εἰρηνικά τήν προσβολή. Ἐχουμε ωστόσο ἀνησυχητικά παραδείγματα συντρόφων που, ἀφού στρατιωτικοποιήθηκαν, κατέληξαν νά υφίστανται ἀδιαμαρτύρητα, σάν μιὰ σιδερένια πλάκα, τὰ βάρη τῶν διαταγῶν που ἐκδίδουν ἄνθρωποι συχνότατα ἀδέξιοι καί πάντα ἐχθρικοί.

Πιστεύαμε πως βαδίζαμε πρὸς τήν ἀπελευθέρωσή μας, πρὸς τήν σωτηρία μας, καί ἀντί γι' αὐτό κινδυνεύουμε νά καταλήξουμε στήν ἴδια κατάσταση τήν ὁποία πολεμάμε: στόν δεσποτισμό, στήν ἐξουσία τῆς κᾶστας, στόν πιό βίαιο καί ἀλλοτριωτικό αὐταρχισμό.

Ἐν τούτοις, ἡ στιγμή εἶναι κρίσιμη. Ἐχοντας πέσει – δέν ξέρουμε γιατί, ἀλλά καί νά τό ξέρουμε δέν θά τό πούμε τώρα –, ἔχοντας πέσει, τό ἐπαναλαμβάνω, σέ μιὰ παγίδα, πρέπει νά βγοῦμε ἀπ' αὐτήν, νά ξεφύγουμε, γιατί τελικά οἱ παγίδες φῦτρωσαν στή γῆ σάν μανιτάρια.

Οἱ μιλιταριστές, ὅλοι οἱ μιλιταριστές – καί ὑπάρχουν μερικοί μανιώδεις ἀπό δαύτους στό στρατόπεδόν μας –, μάς περικύκλωσαν. Χθές εἴμασταν κύριοι

τών πάντων, σήμερα είναι αυτοί. Ο λαϊκός στρατός, που τό μόνο λαϊκό στοιχείο του είναι ότι στρατολογεί μέσα απ' τόν λαό, – αλλά αυτό συμβαίνει πάντα μέ όλους τούς στρατούς –, δέν ανήκει στόν λαό· ανήκει στην Κυβέρνηση, και η Κυβέρνηση διευθύνει, και η Κυβέρνηση διατάζει. Στόν λαό επιτρέπεται απλώς νά υπακούει, και απαιτούν απ' αυτόν πάντα νά υπακούει.

Έχοντας πιστεί στά δίχτυα τών μιλιταριστών, δέν μάς μένει παρά νά επιλέξουμε ανάμεσα σέ δυό δρόμους: ο πρώτος μάς οδηγεί στό νά χωρίσουμε, εμείς που μέχρι σήμερα είμασταν σύντροφοι στόν αγώνα, ανακηρύσσοντας τή διάλυση τής Σιδηράς Φάλαγγας· ο δεύτερος μάς οδηγεί στην στρατιωτικοποίηση.

Η Φάλαγγα, η δική μας Φάλαγγα, δέν πρέπει νά διαλυθεί. Η ομοιογένεια που πάντα επέδειξε ήταν θαυμαστή – μιλάω μόνο γιά μάς, σύντροφοι –· η συντροφικότητα ανάμεσά μας θά μείνει στην ιστορία τής ισπανικής Επανάστασης σάν παράδειγμα· η ανδρεία που επιδείξαμε στή διάρκεια εκατό μαχών, μπορεί ίσως νά επιδειχθεί στόν ίδιο βαθμό κι από άλλους, σ' αυτόν τόν αγώνα ηρώων, ποτέ όμως δέν θά ξεπεραστεί. Απ' τήν πρώτη μέρα είμασταν φίλοι· κάτι περισσότερο από φίλοι, σύντροφοι, αδέρφια. Νά χωρίσουμε, νά φύγουμε, νά μήν ξαναειδωθούμε ποτέ, νά μήν ξανανιώσουμε ποτέ, όπως μέχρι τώρα, τήν επιθυμία μας

νά νικήσουμε και ν' αγωνιστούμε, αυτό είναι αδύνατο.

Η Φάλαγγα, αυτή η Σιδηρά Φάλαγγα που, απ' τήν *Valencia* μέχρι τό *Teruel*, προκάλεσε τόν τρόπο τών αστών και τών φασιστών, δέν πρέπει νά διαλυθεί αλλά νά συνεχίσει μέχρι τέλους.

Ποιός μπορεί νά ισχυριστεί ότι υπήρξαν άλλοι που, επειδή στρατιωτικοποιήθηκαν, ήταν στίς μάχες πιό δυνατοί, πιό τολμηροί, έδωσαν πιό γενναϊόδωρα τό αίμα τους γιά νά ποτίσουν τό πεδίο τής μάχης; Πολεμήσαμε σάν αδέλφια που υπερασπίζονται μιά ευγενή υπόθεση· σάν αδέλφια που έχουν τά ίδια ιδανικά ονειρευθήκαμε στά χαρακώματα· σάν αδέλφια που προσδοκούν έναν κόσμο καλύτερο βαδίσσαμε μπροστά μέ τό κουράγιο μας. Νά διαλύσουμε τό ομοιογενές σύνολό μας; Ποτέ, σύντροφοι. Όσο θά παραμένουμε μιά εκατονταρχία, στόν αγώνα. Όσο θά υπάρχει έστω κι ένας από μάς, γιά τή νίκη!

Θάναι μικρότερο τό κακό — άν και είναι μεγάλο κακό τό νά πρέπει νά δεχθούμε νά μάς δίνει διαταγές ο οποιοσδήποτε, χωρίς νά έχει εκλεγεί από εμάς. Παρόλ' αυτά ...

Τό νά είμαστε μιά φάλαγγα ή ένα τάγμα, μάς είναι

σχεδόν αδιάφορο. Αυτό που δεν μάς είναι αδιάφορο, είναι τό νά μήν μάς σέβονται.

Ἄν παραμείνουμε συγκεντρωμένοι τό ἴδια άτομα που εἴμαστε καί τώρα, δέν θάχει γιά μάς καμιά διαφορά τό ἄν σχηματίζουμε φάλαγγα ἢ τάγμα. Στόν αγώνα δέν θάχουμε ἀνάγκη ἀπό ἀνθρώπους που νά μάς ἐνθαρρύνουν· στήν ἀνάπαυση δέν θάχουμε ἀνθρώπους που νά μάς ἐμποδίζουν ν' ἀναπαυθούμε, γιατί δέν πρόκειται νά συναινέσουμε σέ κάτι τέτοιο.

Ὁ δεκανέας, ὁ λοχίας, ὁ υπολοχαγός, ὁ λοχαγός, ἢ θά εἶναι δικοί μας, ὁπότε θάμαστε ὅλοι σύντροφοι, ἢ θά εἶναι οἱ ἐχθροί μας, ὁπότε δέν θάχουμε παρά νά τούς μεταχειρισθούμε σάν ἐχθρούς.

Φάλαγγα ἢ τάγμα θά εἶναι γιά μάς, ἄν τό θελήσουμε, τό ἴδιο πράγμα. Εμεῖς, χθές, σήμερα, αὔριο, θά εἴμαστε πάντα οἱ γκερριλλέρος τῆς Επανάστασης.

Αὐτό που θά μάς συμβεῖ στή συνέχεια ἐξαρτάται ἀπό ἐμάς, ἀπ' τή συνοχή που ὑπάρχει μεταξύ μας. Κανείς δέν θά μάς ἐπιβάλλει τόν ρυθμό του, εἴμαστε εμεῖς που θά τόν ἐπιβάλλουμε, γιά νά κρατήσουμε μιὰ στάση προσαρμοσμένη σ' αὐτούς που θά βρισκονται στό πλευρό μας.

Ἄς λάβουμε υπ' ὄψη μας ἓνα πράγμα, σύντροφοι. Ο αγώνας απαιτεῖ νά μὴν αποτραβήξουμε ἀπ' αὐτὸ τὸν πόλεμο τὰ χέρια μας, οὔτε τὸν ενθουσιασμό μας. Σὲ μιά φάλαγγα, τὴν δική μας, ἢ σ' ἓνα τάγμα, τὸ δικό μας, σὲ μιά μεραρχία ἢ σ' ἓνα τάγμα που δὲν θάναί δικά μας, θά πρέπει πάντως νά πολεμήσουμε.

Ἄν ἡ Φάλαγγα διαλυθεῖ, ἂν διασκορπισθούμε, δὲν θάχουμε πλέον στή συνέχεια, ὄντας υποχρεωτικά ἐπιστρατευμένοι, παρά νά πάμε ἐκεῖ που θά μάς διατάξουν καί χωρὶς αὐτοὺς που ἐπιλέξαμε. Καί, καθὼς δὲν εἴμαστε οὔτε καί θέλουμε νά γίνουμε ἐξημερωμένα ζῶρια, εἶναι πολὺ πιθανὸ νά συγκρουσθούμε μὲ ἀνθρώπους που δὲν πρέπει: μ' αὐτοὺς που, καλῶς ἢ κακῶς, εἶναι οἱ σύμμαχοί μας.

Ἡ Ἐπανάσταση, ἡ δική μας Ἐπανάσταση, αὐτὴ ἡ προλεταριακὴ καί ἀναρχικὴ Ἐπανάσταση στὴν ὁποία, ἀπ' τὶς πρῶτες μέρες, προσφέραμε σελίδες δόξας, μάς προσκαλεῖ νά μὴν εγκαταλείψουμε τὰ ὅπλα, νά μὴν εγκαταλείψουμε τὸν συμπαγὴ πυρήνα που συγκροτήσαμε μέχρι σήμερα, ὅποιο κι ἂν εἶναι τὸ ὄνομά του: φάλαγγα, μεραρχία ἢ τάγμα.

Ἔνας "ανεξέλεγκτος" τῆς
Σιδηρᾶς Φάλαγγας.

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ
ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΚΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ & ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΥΣ
ΤΟΥ 1937

Αυτή η έκκληση ενός άγνωστου αναρχικού πολιτοφύλακα, που ανήκε στην περιβόητη "Σιδηρά Φάλαγγα", φαίνεται ότι είναι μέχρι τις μέρες μας, το πιο αληθινό και όμορφο γραπτό που μάς άφησε η Ισπανική προλεταριακή επανάσταση. Το περιεχόμενο, οι προθέσεις κι η πρακτική αυτής τής επανάστασης συνοψίζονται εδώ ατάραχα και με πάθος. Οι βασικές αιτίες τής αποτυχίας της καταγγέλλονται: όλες αυτές που προήλθαν από τή διαρκή επαναστατική δράση τών σταλινικών, διάδοχων -στη Δημοκρατία- τών αφοπλισμένων αστικών δυνάμεων και από τίσ διαρκείς υποχωρήσεις τών υπεύθυνων τής CNT·FAI (που με πικρία αποκαλούνται εδώ "οι δικοί μας") απ' τόν Ιούλιο τού 1936 έως τόν Μάρτιο τού 1937.